

VYBRANÉ ASPEKTY SPRÁVY PEKÚLIA V KLASICKOM A JUSTINIÁNSKOM RÍMSKOM PRÁVE¹

prof. JCDr. PaedDr. Róbert Brtko, CSc.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra rímskeho práva, kánonického a cirkevného práva
robert.brtko@flaw.uniba.sk

Vybrané aspekty správy pekúlia v klasickom a justiniánskom rímskom práve

Príspevok je zameraný na kritickú analýzu rímskoprávných textov justiniánskych Digest obsahujúcich právnu úpravu správy pekúlia, ktoré otec rodiny (*pater familias*), ako osobitný majetkový súbor, vyčlenil pre svojich podriadených – syna alebo otroka, aby na ňom hospodáril. Predmetom pozornosti je predstavenie odlišného konceptu správy pekúlia v klasickom a justiniánskom období rímskeho práva.

Ausgewählte Aspekte von der Peculium Administration im klassischen und im Justinians römischen Recht

Der Beitrag wird auf eine kritische Analyse der römischrechtlichen Texte von Justinians Digest orientiert, enthaltend eine Rechtsangleichung der Peculium Administration, die der Vater der Familie (*pater familias*), als ein extra Besitzungskomplex, für seine Untergeordneten – seinen Sohn oder Sklaven ausgrenzte, um ihn zu bewirtschaften. Der Gegenstand unserer Beachtung ist die Darstellung von einem anderen Konzept der Peculli Administration in der klassischen Zeit und in der Justinians Zeit vom römischen Recht.

Selected aspects of administration of peculium in the classical and Justinian Roman law

The paper focuses on a critical analysis of the Roman law texts of the Digest of Justinian containing the legislation of the peculium administration, which a father of a family (*pater familias*), as a special property, allocated to his subordinates – son or slave to manage it. The

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0417.

attention is paid to introducing the different concept of the peculium administration in the classical and Justinian period of Roman law.

Kľúčové slová: peculium, libera administratio peculii, otrok, klasické obdobie rímskeho práva, justiniánske obdobie rímskeho práva, interpolácie

Schlüsselbegriffe: peculium, libera administratio peculii, Sklave, klassische Zeit vom römischen Recht, Justinians Zeit vom römischen Recht, Interpolationen

Keywords: peculium, libera administratio peculii, slave, classical period of Roman law, Justinian period of Roman law, interpolations

V prameňoch rímskeho práva sa stretávame s osobitým právnym inštitútom – pekúliom (lat. *peculium*) – ktoré učebnice rímskeho práva opisujú ako majetkový súbor, ktorý otec rodiny (*pater familias*) vyčlenil pre svojich podriadených (syna alebo otroka), aby na ňom hospodáril a to, buď podľa jeho inštrukcií, alebo len podľa svojej vôle. Objektom pekúlia mohla byť napríklad remeselnícka dielňa, pozemok, poľnohospodársky dvor, dopravná loď, či peňažná čiastka. Ak uvážime, že z pohľadu práva bol otec rodiny osobou svojprávnou (*sui iuris*), podriadený syn zas osobou nesvojprávnou (*alieni iuris*) a otrok dokonca len mancipačnou vecou (*res mancipi*), tak vytvorením pekúlia vlastnícke právo zostávalo otcovi rodiny a syn či otrok mali k pekúliu len faktický vzťah. Faktická správa takto oddeleného majetku dávala pekúliu celkom zvláštny charakter. Nesvojprávna osoba poverená správou pekúlia (*concessio peculii*) bola splnomocnená na právne úkony vyplývajúce z jeho hospodárenia. Zodpovednosť za dlhy mal však otec rodiny, ktorý mohol byť priamo žalovaný zo záväzkov správcov pekúlia (*actio de peculio*).

V tomto príspevku sa prostredníctvom interpolačnej metódy pokúsime dokázať dve hypotézy: a) pojem správy pekúlia (*administratio peculii*) bol v klasickom rímskom práve chápaný v širšom zmysle, lebo v sebe zahŕňal aj poverenie ho spravovať (*concessio peculii*); b) justiniánske právo 6. storočia n. l. uvedené koncepty – t. j. *concessio peculii* na jednej strane a *administratio peculii* alebo lepšie povedané *libera administratio peculii* na strane druhej – oddeľovalo. Inak povedané, v príspevku poukážeme na skutočnosť, že široko poňatý „klasický“ koncept správy pekúlia (ktorý v sebe zahŕňal aj oprávnenie na tzv. dispozičné právne úkony), sa postupom času zúžil, a to tým spôsobom, že justiniánske právo na vykonávanie správy pekúlia vyžadovalo osobitný mandát alebo prinajmenšom výslovné poverenie.

Za týmto účelom justiniánski kompilátori prispôbobi viaceré texty klasických rímskych právnikov.² Tak ako je uvedené v Interpoláčnom

² *Const. Tanta* 10.

indexe,³ texty nachádzajúce sa v hranatých zátvorkách boli justiniánskymi právnikmi interpolované. Na úvod uvedieme dva interpolované fragmenty, ktoré ilustrujú uvedené skutočnosti.

„(...) *dieťa alebo duševne chorý nemôžu otrokovi zriadiť pekúlium, ale pekúlium zriadené predtým, než človek duševne ochorel, alebo zriadené otcom dieťaťa, nebude z takýchto dôvodov zrušené. Táto mienka je správna a zodpovedá tomu, čo dodal Marcellus, keď komentoval Juliána, že sa „totiž môže stať, že otrok mal pekúlium len vo vzťahu k jednému z pánov, a nie k druhému, ako napríklad, keď je jeden z pánov duševne chorý alebo dieťa, a (ako sa niektorí domnievajú) otrok teda nemôže mať pekúlium, pokiaľ nie je udelené pánom. Ja sa naopak domnievam, že nie je nevyhnutné, aby bolo udelené pánom, pokiaľ má otrok pekúlium, ale nie je odstránené to, čo prípadne má“.* [*Odlišná situácia nastane v prípade pekúlia so slobodnou správou, pretože tá je udeľovaná osobitným spôsobom*] (Ulp. D. 15, 1, 7).⁴

„*Ten [kto udeľí správu pekúlia], je považovaný [za toho, kto oprávnil všeobecne, a teda oprávnil aj k jednotlivým úkonom]“* (Paul. D. 15, 1, 46).⁵

Domnievame sa, že obidve interpolácie – odzrkadľujúce charakter poklasického a justiniánskeho práva – navzájom súvisia: tá, ktorú sme uviedli ako prvú, predpokladá existenciu druhej interpolácie, ktorá zas ozrejmuje, že na udelenie „pekúlia so slobodnou správou“ bol nutný osobitný súhlas vlastníka. Možno však predpokladať, že právne tex-

³ Autormi tejto významnej publikácie sú dvaja nemeckí právni romanisti Ernest Levy a Ernest Rabel, ktorí v prvom zväzku predstavili interpolačné znamienka, ktoré pri práci používajú aj súčasní právni romanisti. Hranatá zátvorka [] znamená, že dotyčná časť právneho textu má byť interpolovaná. Špicatá zátvorka < > zas hypoteticky uvádza slová (resp. slovo), ktoré v dôsledku interpolácie z klasického právneho textu vypadli.

⁴ „*Et adicit pupillum vel furiosum constituere quidem peculium servo non posse: verum ante constitutum, id est ante furorem vel a patre pupilli, non adimetur ex his causis. quae sententia vera est et congruit cum eo, quod Marcellus apud iulianum notans adicit „ posse fieri, ut apud alterum ex dominis servus peculium habeat, apud alterum non, ut puta si alter ex dominis furiosus sit vel pupillus, si (ut quidam, inquit, putant) peculium servus habere non potest nisi concedente domino. ego autem puto non esse opus concedi peculium a domino servum habere, sed non adimi, ut habeat“.* [*Alia causa est peculii liberae administrationis: nam haec specialiter concedenda est*]“.

Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1929, s. 245; LONGO, G.: Il concetto classico e il concetto giustiniano di administratio peculii. In *Arch. giurid.*, s. 4^a, XVI., 1928, s. 184 a nasl.; RASTÄTTER, J.: *Notae ad Iuliani digesta* (Tesis-Albert-Ludwigs-Universität). Freiburg 1981, passim.

⁵ „*Qui [peculii administrationem] concedit, videtur [permittere generaliter, quod et specialiter permissurus est]“*; Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1929, s. 253; LONGO, G.: Il concetto classico e il concetto giustiniano di administratio peculii. In *Arch. giurid.*, s. 4^a, XVI., 1928, s.184 a nasl.; MICELI, M. : *Sulla struttura formulare delle actiones adiecticiae qualitatis*. Torrino : Giappichelli, 2001, s. 245. MAZZOLENI, A.: *Brevi note in tema di administratio peculii: un concetto classico o un' introduzione giustiniana?* Dostupné na: https://forhistiur.net /media/zeitschrift/0121_MAZZOLENI_k6ZhKbw.pdf

ty klasického obdobia nehovorili o „udelení správy pekúlia“ (*administratio peculii*), ale len o „udelení pekúlia“ (*concessio peculii*), čo samo v sebe zahŕňalo aj oprávnenie na jednotlivé dispozičné úkony.⁶

V nasledovnej časti príspevku predstavíme ďalšie interpolované texty, prostredníctvom ktorých justiniánski kompilátori systematicky okliešťovali oprávnenia správcu (koncesionára) pekúlia, tak ako to urobili aj v prípade správcu majetku (prokurátora),⁷ poručníka (tútora), či opatrovníka (kurátora).

DOHODA O NEVYŽADOVANÍ (*pactum de non petendo*)⁸

Gai. D. 2, 14, 28, 2 – interpolovaný text:	Gai. D. 2, 14, 28, 2: – pôvodné znenie textu podľa Emilia Albertaria:
„Ak sa syn pod otcovskou mocou alebo otrok dohodol, že on sám nebude žalovať, je dohoda neúčinná. Ak však uzavreli [skutočne neosobnú dohodu, teda,] že táto peňažná suma sa nemá vymáhať, potom sa [ich] dohoda bude musieť pokladať za platnú voči otcovi alebo vlastníkovi ak [samostatne hospodárili na pekúliu a] pohľadávka [o ktorej uzavreli dohodu] patrila do pekúlia. Ale ani toto neplatí bez obmedzenia. Je totiž správne to, čo obhajuje Julián, že [hoci sa aj niekomu povolilo úplne samostatné hospodárenie na pekúliu] nemá právo niečo darovať. Z toho vyplýva, že ak sa dohodol o nevymáhaní peňažnej sumy s cieľom darovania, nesmie sa neformálny dohovor uznať ako právoplatný“ ^{6,9}	„Ak sa syn pod otcovskou mocou alebo otrok dohodol, že on sám nebude žalovať, je dohoda neúčinná. Ak sa však dohodli, že peňažná suma sa nemá vymáhať, potom sa dohoda bude musieť pokladať za platnú voči otcovi alebo vlastníkovi, ak peniaze patrili do pekúlia. Ale ani toto neplatí bez obmedzenia. Je totiž správne to, čo obhajuje Julián, že nemá právo niečo darovať. Z toho vyplýva, že ak sa dohodol o nevymáhaní peňažnej sumy s cieľom darovania, nesmie sa neformálny dohovor uznať ako právoplatný“ ¹⁰

⁶ Rovnakú tendenciu možno vidieť aj v ďalšom interpolovanom texte:

„Nie je nijaký rozdiel, či vlastník vec niekomu odovzdá sám [alebo s jeho súhlasom niekto iný]. Preto ak niekto, [na koho ten, ktorý odcestoval ďaleko, preniesol voľnú správu svojich úkonov a v rámci týchto úkonov] predal a odovzdal vec, tá sa tým stala vlastníctvom príjemcu“ (Gai. D. 41, 1, 9, 4 = Iust. Inst. 2, 1, 42-43).

„Nihil autem interest, utrum ipse dominus per se tradat alicui rem an [voluntate eius aliquis]. qua ratione si [cui libera negotiorum administratio ab eo qui peregre proficiscitur permessa fuerit et is ex negotiis] rem vendiderit et tradiderit, facit eam accipientis“.

⁷ „Prokurátor [ustanovený na neobmedzenú správu všetkých záležitostí] môže vymáhať (dlhy), uskutočniť nováciu, vymeniť niečo za niečo iné“ (Paul. D. 3, 3, 58).

„Procurator [cui generaliter libera administratio rerum commissa est] potest exigere, novare, aliud pro alio permutare“.

⁸ Vo všeobecnosti išlo o neformálnu dohodu medzi veriteľom a dlžníkom, že veriteľ dlh nebude súdne vymáhať vôbec, alebo po určitéu dobu; BARTOŠEK, M.: *Encyklopedie římského práva*. Praha : Panorama, 1981, s. 244.

Z konfrontácie uvedených textov vyplýva, že podľa justiniánskeho práva syn pod otcovskou mocou (resp. otrok) nemohol uzavrieť tzv. dohodu o nevyžadovaní (*pactum de non petendo*), ak mu nebolo udeľené úplne samostatné hospodárenie na pekúliu (*libera administratio peculii*).

POKONÁVKA (*transactio*)¹¹

„Ak môj otrok, ktorý [mal pekúlium so slobodnou správou] mal by uzavrieť, nie však z dôvodu darovania, dohodu s tým, ktorý mu odcudzil vec z pekúlia, zmier sa tu javí ako správny. Aj keď pánovi patrí žaloba z krádeže, predsa je v pekúliu otroka“ (Ulp. D. 47, 2, 52, 26).¹²

Z interpolačného indexu vyplýva, že podľa justiniánskeho práva na uzavretie pokonávky (*transactio*) musel mať otrok (resp. syn pod otcovskou mocou) pekúlium so slobodnou správou.

NOVÁCIA (*novatio*)¹³

Z uvedenej oblasti uvedieme dva kľúčové fragmenty.

„Nemožno pochybovať o tom, že syn alebo otrok, [ktorým bola zverená správa pekúlia], majú taktiež právo na nováciu pekuliárnych

⁹ „Si filius aut servus pactus sit, ne ipse peteret, inutile est pactum. Si vero [in rem pacti sunt, id est] ne ea pecunia peteretur, ita pactio [eorum] rata habenda erit adversus patrem dominumve, si [liberam peculii administrationem habeant et] ea res, [de qua pacti sint], peculiaris sit. Quod et ipsum non est expeditum: nam cum verum est, quod iuliano placet, [etiamsi maxime quis administrationem peculii habeat concessam,] donandi ius eum non habere: sequitur ut, si donandi causa de non petenda pecunia pactus sit, non debeat ratum haberi pactum conventum“ (Gai. D. 2, 14, 28, 2).

¹⁰ „Si filius aut servus pactus sit, ne ipse peteret, inutile est pactum. Si vero ne ea pecunia peteretur, ita pactio rata habenda erit adversus patrem dominumve, si < pecunia > peculiaris sit. Quod et ipsum non est expeditum: nam cum verum est, quod iuliano placet, donandi ius eum non habere: sequitur ut, si donandi causa de non petenda pecunia pactus sit, non debeat ratum haberi pactum conventum“; ALBERTARIO, E.: *Studi di diritto romano: persone e famiglia*. Milano: Giuffrè Ed., 1933, s. 142.

¹¹ Poklasické právo zaraďovalo *transactio* do kategórie nepomenovaných kontraktov, avšak skôr patrilo medzi dohody (*pacta*). Išlo o neformálnu dohodu medzi veriteľom a dlžníkom o tom, že si učinia vzájomné ústupky (poskytnú určité plnenia), aby sa vyhli súdnemu sporu; porovnaj SKŘEJPEK, M.: *Římské soukromné právo. Systém a instituce*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 199.

¹² „Si servus meus, qui habebat [peculii administrationem liberam], pactus sit cum eo non donationis causa, qui rem eius peculiarem subripuerat, recte transactum videtur: quamvis enim domino quaeratur furti actio, attamen in peculio servi est“ (Ulp. D. 47, 2, 52, 26). Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum quae in Iustiniani Digestis inesse dicuntur*, Tomus III. Weimar: Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1935, s. 494.

¹³ Rímske právo (s výnimkou prípadu dedičskej sukcesie) nepripúšťalo prevod pohľadávky na inú osobu. Preto ako náhrada prevodu záväzku sa používala „novácia“ (obnova), ktorá spočívala v zrušení záväzkového vzťahu založením nového, ktorý mal rovnaký obsah.

dlhov, totiž, ak sa tieto stipulujú. [Najmä, ak týmto spôsobom zlepšia svoje postavenie]“ (Gai. D. 46, 2, 34 pr.).¹⁴

„Ten, komu je daná [správa pekúlia], môže poveriť svojho dlžníka“ (Paul. D. 15, 1, 48, 1).¹⁵

Pravdepodobne slovné spojenie „správa pekúlia“ nahradilo slovo „pekúlium“. Takže pôvodný klasický text právnika Paula znel: *„Ten, komu je dané < pekúlium >, môže poveriť svojho dlžníka“ (Paul. D. 15, 1, 48, 1).¹⁶*

Na základe kritickej analýzy uvedených textov možno konštatovať, že justiniánske právo na prevod záväzku prostredníctvom novácie vyžadovalo, aby koncesionár pekúlia (otrok alebo syn pod otcovskou mocou) bol poverený jeho správou, t. j. ak mu bola daná *libera administratio peculii*.

PÔŽIČKA (*mutuum*)

„Ak otrok na úteku ti požičal peniaze, vzniká otázka, či pán môže požiadať o ich vrátenie. A skutočne, ak by môj otrok, [ktorému bola daná správa pekúlia,] ti ich dal na úver, bude to pôžička: potom otrok na úteku [alebo iný otrok, tým, že poskytne úver proti vôli pána] neprevedie vlastníctvo (peňaží) na dlžníka“ (Ulp. D. 12, 1, 11, 2).¹⁷

Vyznačené interpolácie nás privádzajú k záveru, podľa ktorého oprávnenie poskytnúť peniaze ako pôžičku bolo v justiniánskom práve priznané aj otrokovi, a to v prípade, ak dostal pekúlium do samostatnej správy.

PRÍSAHA OTROKA

„Otrok, ktorý zložil alebo prijal prísahu, nech je v platnosti, ak mal [správu pekúlia]“ (Paul. D. 12, 2, 20).¹⁸ Môžeme pozorovať, že tak ako v predchádzajúcom fragmente (Paul. D. 15, 1, 48, 1), aj v tomto

¹⁴ *„Dubitari non debet, quin filius servusve, [cui administratio peculii permissa est,] novandi quoque pecularia debita ius habeat, [utique si ipsi stipulentur, maxime si etiam meliorem suam condicionem eo modo faciunt]“.* Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum quae in Iustiniani Digestis inesse dicuntur*, Tomus III. Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1935, s. 438.

¹⁵ *„Cui [peculii administratio] data est, delegare debitorem suum potest“;* porovnaj “; ALBERTARIO, E.: *Studi di diritto romano: persone e famiglia*. Milano : Giuffrè Ed., 1933, s. 144.

¹⁶ *„Cui < peculium > datum est, delegare debitorem suum potest“.*

¹⁷ *„Si fugitivus servus nummos tibi crediderit, an condicere tibi dominus possit, quaeritur. et quidem si servus meus, [cui concessa est peculii administratio,] crediderit tibi, erit mutua: fugitivus autem [vel alius servus contra voluntatem domini] credendo non facit accipientis“.* Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1929, s. 160.

¹⁸ *„Servus quod detulit vel iuravit, servetur; si peculii administrationem habuit“.*

právnom texte (Paul. D. 12, 2, 20) justiniánski kompilátori nahradili pôvodné slovo „pekúlium“ slovným spojením „správa pekúlia“. Takže originálny Paulov text znel s najväčšou pravdepodobnosťou takto:

„*Otrok, ktorý zložil alebo prijal prísahu, nech je v platnosti, ak mal < pekúlium >“.*

PREDAJ VECI Z PEKÚLIA

V uvedenej oblasti Interpoláčny index poukazuje na viaceré fragmenty, v ktorých je podstatné to, že dotyčná osoba má slobodnú správu pekúlia.

„*Ale ak kúpim vec od syna (pod otcovskou mocou) alebo otroka, má sa mi poskytnúť započítanie času (accessio temporis) od kedy bola (vec) u otca alebo pána, ak bola predaná buď so súhlasom otca alebo pána, alebo ako súčasť [pekúlia so slobodnou správou]“ (Venonius D. 44, 3, 15, 3).¹⁹*

Upresňujeme, že klasické právo výnimočne pri kúpnej zmluve dovoľovalo započítanie držby predchodcu (*accessio temporis*), t. j. kupujúci si mohol započítať držbu predávajúceho. Avšak vzhľadom na vyššie uvedený charakter klasického a justiniánskeho práva sme názoru, že koniec interpolovaného fragmentu (D. 44, 3, 15, 3) mal pôvodne takého znenie:

„*(...) ak vec bola predaná buď so súhlasom otca alebo pána, alebo ako súčasť < pekúlia >“.*

Rovnako nasledovné interpolované fragmenty potvrdzujú naše hypotézy, ktorú sme si stanovili na začiatku:

„*Ak otrok alebo syn rodiny predal, započíta sa mu držba toho (accessio)²⁰, čo bolo u mňa: samozrejme, ak predali s mojím súhlasom alebo mali pekúlium [v slobodnej správe]“ (Paul. D. 41, 2, 14).²¹*

„*Ak mi predal a vydal pozemok otrok alebo syn pod otcovskou mocou, ktorý mal [slobodnú správu svojho pekúlia] < pekúlium >, môžem použiť vecnú žalobu... A tak, keď vec [so súhlasom vlastníka]*

¹⁹ „*Sed et si a filio vel servo rem emero, accessio temporis et quo apud patrem aut dominum fuit ita danda est mihi, si aut voluntate patris dominive aut [cum administrationem peculii haberet] vendidit“.*

Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum quae in Iustiniani Digestis inesse dicuntur*, Tomus III. Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1935, s. 334.

²⁰ „*Accessio*“ = započítanie bezvadnej držby predchodcu.

²¹ „*Si servus vel filius familias vendiderit, dabitur accessio eius, quod penes me fuit, scilicet si volente me aut de peculio, [cuius liberam peculii administrationem habuerunt] vendiderunt“.* Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum quae in Iustiniani Digestis inesse dicuntur*, Tomus III. Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1935, s. 185; BUTI, I.: *Studi sulla capacità patrimoniale dei “Servi”*. Napoli : Jovene, 1976, s. 38.

predal alebo odovzdal zástupca, poskytol mi vecnú žalobu“ (Ulp. D. 6, 1, 41, 1).²²

„Ak otrok založil vec z pekúlia, je potrebné tento úkon uznať, [ak mal slobodnú správu pekúlia]; pretože potom môže veci z pekúlia aj scudziť“ (Paul. D. 13, 7, 18, 4).²³

Ak teda otrok alebo syn *alieni iuris* nemali slobodnú správu pekúlia, tak justiniánske právo im nedovoľovalo uskutočniť predaj „*res peculiares*“.

SPLÁCANIE DLHU PEKULIÁRNymi PENIAZMI

„Naturálna obligácia je tiež záväzok otroka, a tak ak mu niekto plní, alebo po svojom prepustení plní sám, alebo, ako píše Pomponius, [plní na základe pekúlia, ku ktorému mu bola udelená slobodná správa,] nie je možné požadovať navrátenie: a pokiaľ by za otroka plnil ručiteľ, [alebo by za neho bol poskytnutý ručný záloh,] alebo pokiaľ otrok, [ktorý má slobodnú správu pekúlia,] niečo odovzdal do ručného zálohu za to, čo má plniť, má byť poskytnutá obdobná žaloba z ručného zálohu“ (Paul. D. 12, 6, 13).²⁴

Umiestnenie interpolačných znamienok v texte naznačuje, že podľa klasického rímskeho práva na platné zriadenie ručného zálohu otrokom bolo potrebné, aby vec, ktorá bola predmetom zálohu, patrila do pekúlia. Avšak justiniánske právo požadovalo navyše, aby otrokovi bola udelená slobodná správa pekúlia.

Domnievame sa, že na základe kritického posúdenia právnych textov justiniánskych Digest ako aj výsledkov analýz uznávaných právnych romanistov nachádzajúcich sa v Interpoláčnom indexe sa nám podarilo potvrdiť tézy, ktoré sme si stanovili na začiatku nášho príspevku. To znamená, že v klasickom období rímskeho práva bola administrácia pekúlia chápaná v širšom zmysle, lebo automaticky zahŕňala aj oprávnenia na dispozičné právne úkony. Justiniánske právo prinieslo

²² „Si servus mihi vel filius familias fundum vendidit et tradidit habens liberam peculii administrationem, in rem actione uti potero... quemadmodum cum procurator [voluntate domini] vendidit vel tradidit, in rem actionem mihi praestabit“.

Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1929, s. 86.

²³ „Servus rem peculiarem si pignori dederit, tuendum est, [si liberam peculii administrationem habuit] : nam et alienare eas res potest“.

²⁴ „Naturaliter etiam servus obligatur: et ideo, si quis nomine eius solvat vel ipse manumissus, ut pomponius scribit, [ex peculio, cuius liberam administrationem habeat,] repeti non poterit: et ob id et fideiussor pro servo acceptus tenetur [et pignus pro eo datum tenebitur] et, si servus, [qui peculii administrationem habet,] rem pignori in id quod debeat dederit, utilis pigneraticia reddenda est“.

Porovnaj LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlhaus Hachfolger, 1929, s. 181.

inovácie: na účinné vykonávanie správy pekúlia sa vyžadoval osobitný mandát alebo prinajmenšom výslovné poverenie jeho vlastníka.

Použitá literatúra

1. *CORPUS IURIS CIVILIS. DIGESTA*, Tomus I., preklad Blaho P., Vaňková J., Bratislava : Euro Kodex, 2008.
2. *CORPUS IURIS CIVILIS. JUSTINIÁNSKE INŠTITÚCIE*, preklad, úvod a poznámky Blaho P., Trnava : Iura Edition, 2000.
3. *IUSTINIANI AUGUSTI DIGESTA SEU PANDECTAE. DIGESTI O PANDETTE DELL'IMPERATORE GIUSTINIANO*. Testo e traduzione a cura di SCHIPANI S. con la collaborazione Lantella L., IV. volumi, Milano : Giuffrè Editore, 2005 – 2011
4. ALBERTARIO, E.: *Studi di diritto romano: persone e famiglia*. Milano : Giuffrè Ed., 1933. 522 s.
5. BARTOŠEK, M.: *Encyklopedie římského práva*. Praha : Panorama, 1981. 507 s.
6. BUTI, I.: *Studi sulla capacità patrimoniale dei "Servi"*. Napoli : Jovene, 1976. 299 s.
7. LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum*. Tom. I, Weimar : Hermann Böhlau Hachfolger, 1929. 402 s.
8. LEVY, E., RABEL, E.: *Index interpolationum quae in Iustiniani Digestis inesse dicuntur*, Tomus III. Weimar : Hermann Böhlau Hachfolger, 1935. 600 s.
9. LONGO, G.: Il concetto classico e il concetto giustiniano di administratio peculii. In *Arch. giurid.*, s. 4^a, XVI., 1928, s. 184-203
10. MAZZOLENI, A.: *Brevi note in tema di administratio peculii: un concetto classico o un'introduzione giustiniana?* Dostupné na: https://forhistiur.net/media/zeitschrift/0121_MAZZOLENI_k6ZhKbw.pdf
11. MICELI, M. : *Sulla struttura formulare delle actiones adiecticiae qualitatis*. Torrino : Giappichelli, 2001. 384 s.
12. SKŘEJPEK, M.: *Římské soukromné právo. Systém a instituce*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. 350 s.